УДК 81’25=811.111'276.5:378.18+811.161.2'276.5:378.18

Бондар О.В.
викладач кафедри іноземних мов
Харківського економіко-
правового університету

Зіставлення американського та українського студентських сленгів: перекладацький аспект

Annotation

The aim of our research is to study and compare the peculiarities of composition and functioning as well as translation of the American student slang with the Ukrainian one.

Meeting this aim involves the solution of certain specific problems:

- to determine the concepts of youth and student slangs in the common slang system;
- to analyze the student slang sources of origin and spheres of usage;
- to study the peculiarities of composition and functioning of the American and Ukrainian student slang;
- to study a definite amount of American student slang units and to analyze the methods of their translation.

Theoretical significance of the work lies in the fact that it makes a contribution to the research of interrelationship “language – society” in terms of theory of translation.

We also examined theoretical issues related to definition of the youth and student slang place in the common slang system, youth and student slang variability and changeability at the background of different cultural and historical epochs; the attention is paid to the student slang sources of origin and spheres of usage.

Проблематика сленгу є предметом постійного наукового пошуку. Г.Менкен, досліджуючи еволюцію сленгу, визначив закономірності, згідно з якими “тривалість життя” одних сленгових одиниць визначається століттями, інші ж “безславно” гинуть, ледь з’явившись на світ. Е. Патрідж і його послідовники Дж. Грінок та Г. Кіттрідж визначають сленг як застосовані у розмовній сфері до-

сить неміцні, нестійкі, ніяк не кодифіковані, а часто й зовсім невпорядковані й випадкові сукупності лексем, що відображають суспільну свідомість людей, які характеризують певне соціальне або професійне середовище. Сленг розуміють як свідоме, навмисне уживання елементів загальнолітературного словника в розмовному мовленні з виключно стилістичними цілями: для створення ефекту новизни, незвичайності, відмінності від визнаних зразків, для передавання певного настрою мовця, для додання висловлюванню конкретності, жвавості, виразності, точності, стислості, образності, а також щоб уникнути штампів, кліше, що створюються, як уважають ці дослідники, використанням таких стилістичних засобів, як метафора, метонімія, синекдоха, літота, евфемізм.

Досить цікавим є те, що термін «сленг» увійшов до ужитку в англійській лексикографії ще в кінці XVIII-го – на початку XIX-го ст., але тоді цей термін розуміли як фонетичні, лексичні, морфологічні та синтаксичні розбіжності зі встановленими мовними нормами. Навіть у ті часи окремі дослідники звернули увагу на найрізноманітніші вияви соціальної природи сленгу, але тільки у XX-му ст. наголошено на суттєвому аспекті цієї лексики – соціальному.

Якщо порівнювати сленг з діалектом, то діалект є більш сталим явищем: основні діалекти, особливо географічні, у сукупності фонологічних, граматичних та лексичних компонентів існують у мові давно, в той час як сленгові одиниці недовготривалі. Спільним для сленгу та діалектів є те, що вони використовуються переважно під час усного спілкування.

Студентський сленг – це мікросистема просторіччя, досить неоднорідна за своїм генетичним складом, яка має емотивну та комунікативну функції. Ядро студентського сленгу становлять корпоративні жаргони.

Оскільки у цій роботі досліджується студентський сленг, необхідно визначити, у чому полягає відмінність студентського сленгу від сленгів інших типів.

По-перше, такі сленгові слова використовуються для спілкування людей однієї вікової категорії.

По-друге, студентський сленг відрізняється «зациклюванням» на реаліях миру молоді та студентства. Згадані сленгізми відносяться тільки до сучасного світу, у такий спосіб відокремлюючи його від усього іншого, і найчастіше незрозумілі людям інших ві-

кових категорій. Завдяки застосуванню такої спеціальної мови, молодь відчуває себе членом замкнутої спільноти.

І, по-третє, серед сленгової лексики нерідко зустрічаються і досить вульгарні слова.

Таким чином, вищезазначені спостереження не дозволяють віднести студентський сленг ні до однієї окремо взятої групи спеціальної нелітературної лексики і тлумачити його як явище, якому властиві риси кожної з них.

Приклад студентських сленгів – корпоративні жаргони студентів Оксфорду та Кембриджу. Те ж саме властиве й для американського студентського сленгу, оскільки практично кожен університет або коледж має свій, відмінний від інших, лексикон. Дещо інша ситуація спостерігається в українському молодіжному та студентському сленгах. Унаслідок забуття традицій закритих аристократичних шкіл та вищих навчальних закладів на території України та країн СНД (лише останнім часом ця традиція почала відновлюватися), українські корпоративні жаргони – відкритіші лексичні системи, ніж англійські та американські корпоративні жаргони, на які впливають інші корпоративні жаргони. На особливості корпоративних жаргонів шкіл та вищих навчальних закладів позначається специфіка тих чи інших навчальних установ. Відповідний вплив мають також соціальний статус тих, хто навчається та регіональні різновиди жаргонів.

Стосовно інших видів молодіжного сленгу, можна також відзначити деяку невідповідність між американськими та українськими жаргонами. Сучасні молодіжні жаргони зазвичай не мають історії, вони змінюють один одного, їх лексикони дуже рухомі. Так, у США за останні 35-40 років виник популярний жаргон бітників, що поступився місцем жаргону хіппі; пізніше з'явився жаргон панків, яппі. Для України особливим для вивчення нелітературної лексики став початок 90-х років. У той час, як західний світ пережив і вичерпав потужну культурну революцію (увага до соціальних аутсайдерів, неформальних субкультур, сексуальна революція, феміністичні рухи), що викинуло на поверхню весь мовний маргінал, для пострадянських країн таким поштовхом стало відкриття незалежності.

Яскравим прикладом мінливості сленгу може служити розвиток синонімії. В англійській мові таким прикладом може виступити ланцюжок синонімів, що позначають “дурний”, “ідіот”, заре-

єстрованих з 1986 до 1988 роки словником “The Longman Register of New Words”: an airhead, a benny, a dickhead, a dink, a dork, a meat-head, a rubblehead. В українській мові у “Словнику сучасного українського сленгу” можна знайти наступні синоніми слова “дурний”, “ідіот”, зібрані за проміжок 1998 - 2004 рр.: аут, бізон, ботинок, відстрілок, валянок, дрізд, дурбелик, клавесин, ручник, шлепер.

Значну частину одиниць студентського сленгу представляють ті лексичні одиниці, які фактично є дублетами нейтральних або розмовних одиниць. Ці лексичні одиниці не актуальні для офіційного спілкування, а є зниженими дублетами-синонімами типу:

Ам.: ace boon coon, boogerhead, roaddog= chap, pal, fellow, товариш, приятель,

bud(dy),guy, chum, mate, friend, associate; друг, компаньйон

Укр.: бандит, битяй, ландорик тощо.

До категорії дублетів-синонімів відносимо також власно сленгізми, наприклад такі, як:

Ам.: posse, dogpack, tribe, crew = one's circle of friends; коло друзів.

Укр.: брига, орда, френда, шобло.

Ам.: buzz crusher = killjoy; зануда; людина, що отруює

Укр:. достоєвський, залупистий, кумар. задоволення іншим.

Ам.: kill, kari = make fun of; підсміюватися.

Укр.: виганятися, дерти лаха, стібатися, тюкати.

Студентська молодь застосувала близько 30% сленгізмів, які являють собою табуїзовану лексику, що стосується сексуальної сфери.

Значну групу студентського сленгу становить лексика, пов'язана з вживанням алкоголю і вечірками:

Ам.: Укр.:

chill - розслабитися; релаксувати;

have arms, chizzil - влаштувати вечірку. влаштувати паті.

Чимало сленгізмів було почерпнуто з лексикона наркоманів:

Ам.: hooch, tree, buddak, cripps, doobie, hronik, smokey treat.

Укр.: бадилля, драп, дубас, кукіс, пишна, трава, укроп.

В українському сленгу значна частина іноземних запозичень – це запозичення з англійської мови. Такі лексичні одиниці не мають складнощі для перекладу. Такий спосіб словотвору органічно

поєднується з афіксацією і, таким чином, слово набуває українського "вигляду":

дрінк - напій;

трабл - проблема;

перенси - батьки.

Американському студентському сленгу, на відміну від українського, властиве досить широке застосування таких засобів словотвору як:

1) конверсія:

shake-up – тренувальний зал для великого класу від shake-up – трясти, розворушити.

2) словоскладання:

blue + stocking = bluestocking ("синя панчоха", вчена жінка) [32;59].

Одночасно з лексико-семантичним словотвором у сленгу широко використовується морфологічний словотвір. Найбільш продуктивним є афіксальний тип словотвору. При утворенні сленгізмів використовуються ті ж суфікси, що й у нейтральній лексиці, але тут вони розширюють коло значень.

В американському сленгу найпоширеніший суфікс – це суфікс -er. У середині XX ст. цей суфікс став активно використовуватися в мові студентів Оксфорду, а потім одержав широке застосування і в інших університетах та коледжах:

reader – шпаргалка;

sleeper – курс лекцій.

Префіксальний словотвір не властивий американському студентському сленгу.

В українському сленговому словотворі активно використовуються такі суфікси як: -ак: гуртак; -ик: жабник, шаровик; -ло: одоробло, забивайло; -лов (-о): вислово, зависалово, попадалово; -ок: бігунок, сачок; -он: випивон, дурагон; -ха: абітуха, стипуха; -юк: сидюк; -як: движняк, дурняк та ін.

На відміну від американського, в українському сленгу в процесі словотвору використовуються префікси, такі як: без-: безбашний, безверхий; від-: відвисати, відриватись, відморожений; з-: злиняти, зрити, зшизіти; на-: намутити, накирятись; об-: обдовбаний, обдутий; при-: прибитий, прихоботити та ін.

Оскільки нелітературна лексика – це той шар лексики, що безпосередньо пов'язаний з людським спілкуванням, ми хотіли б

детальніше дослідити, у першу чергу, на комунікативних моделях перекладу. Професор І.В. Корунець вважає, що засоби перекладу залежать від структури, значення та мовного рівня змістових одиниць. Залежно від структури, мовного рівня та мети перекладу І.В.Корунець розрізняє декілька засобів перекладу: буквальний, лексемний, послівний, підрядковий та описовий переклад. До буквального перекладу відносяться:

1) транслітерування – відтворення буквеного складу оригіналу:
   - Ben Franklin - Бен Франклін (стодоларова купюра);
   - Suzy - Сюзі (доларова монета).
2) транскрибування - відтворення звукового складу оригіналу:
   - loser – лузер;
   - punk – панк.

У випадках, коли вживається нова спеціальна лексика і неможливо знайти еквівалент у мові перекладу, виникає питання, як її перекладати. Тоді застосовується описовий переклад. Припустимо, що нам треба перекласти українською мовою сленгізм fixer. У цього слова є багато сленгових значень:

1) торговець наркотиками;
2) пов'язаний між гангстерами та урядом.

Але останнім часом у слова fixer з'явилося нове сленгове значення – постійний пост перед будинком консульства, навчального або іншого закладу для ведення цілодобової охорони. Неможливо його перекласти стисло, адже в українській мові відсутній аналогічний сленгізм.

Найбільші труднощі при перекладі сленгових одиниць як з іноземної мови на мову перекладу, так і навпаки, полягають у тому, що сленг, особливо молодіжний, а, отже, й студентський, є найрухомішим шаром лексики та жоден словник нових слів не в змозі наздогнати розвиток мови в цій сфері. До того ж, значна кількість лексичних одиниць сленгу недовговічні та швидко виходять з вживання. Словники їх просто не встигають зареєструвати. Таким чином, найбільша складність у роботі зі сленгом – знаходження сучасних еквівалентів.

При порівняльному аналізі американського та українського сленгів виявляється досить значний шар лексики, що виник на ос-

нові реалій конкретної країни та не має еквівалентів у мові перекладу:

tupper – tea & supper;

campused – обмежений територією кампусу;

гопота – груба, малоосвічена міська молодь, яка часто знущається над людьми, нездатними захистити власну гідність (поняття виникло в 20-ті роки XX ст. в С.-Петербурзі від скорочення ГОП – "Городское Общество Паразитов" і без змін увійшло до українського сленгу);

Слід додати, що українська мова з її великою кількістю префіксів, суфіксів та закінчень надзвичайно відповідає словесному імпорту. Частина англіцизмів увійшла до українського лексикону без зміни морфемного складу, як наприклад:

father - фазер;

friend - френд.

Укладачі словників, як правило, обмежуються стилістично нейтральними варіантами лексичних одиниць, що передають лише їх загальний зміст. Тому завдання перекладача, який працює з художнім текстом, де використовуються згадані сленгізми, полягає у тому, щоб відшукати еквівалент відповідного сленгізму в мові перекладу, який характеризувався б приблизно однаковою з ним експресивністю та емоційною забарвленістю:

dog – важкий іспит;

dark side – студентський район.

Специфіка передання інформації у процесі трансляції сленгової лексики не полягає у точній передачі образу: дослівне калькування сленгізму не сприйматиметься носіями цільової мови, а інколи може призвести до повного нерозуміння. Для передачі інформації при адекватному відображенні мовленнєвої поведінки тих, хто говорить, більш пріоритетним для перекладу стає адекватна передача головним чином конотативного значення із збереженням значення денотативного, що, в свою чергу, дає змогу замінити англійські сленгізми українськими з відмінними образними значеннями та формальними структурами.

Література

1. Береговская Н.В. Молодежный сленг: формирование и функционирование // Вопросы языкознания. - М.: Наука, 1996. - №3. – 32-41 с.

2. Гальперин И.Р. О термине «сленг» // Вопросы языкознания. – М.: Наука, 1956. - №6. – 104-107 с.

3. Дорда В.О. Аксіологічні аспекти студентського сленгу США // Вісник СумДУ. – Суми: СумДУ, 2006. - №11. – 39-43 с.

4. Дорда В.О. Статус студентського сленгу та адгерентних груп англомовної ненормативної лексики // Вісник СумДУ. - Суми: СумДУ, 2006. - №3. – 188-192 с.

5. Зацний Ю.А. Розвиток словникового складу сучасної англійської мови. - Запоріжжя: Запорізький держ. ун-т., 1998. – 430 с.

6. Иванова Г.Р. Территориальная дифференциация английского университетского сленга: Автореф. дис. канд. филол. наук: 10.02.04. - М., 1991. – 115 с.

7. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник. – Вінниця: Нова Книга, 2001. – 448 с.

8. Пиркало С.В. Сленг: ненормативно, але нормально // Урок української. – К.: Наук. думка, - 2002. - №2. – 26-28 с.

9. Потятинник У.О. Соціолінгвістичні та прагмастилістичні аспекти функціонування сленгової лексики (на матеріалах періодики США): Автореф. дис… канд. філол. наук: 10.02.04. - Львів, 2003. – 246 с.

10. Федорова Л.Л. Современная молодежная речь: норма или антинорма. – М.: Просвещение, 2002. – 321 с.

11. Mencken H.L. The American Language. – N.Y.: A.A.Knopf, 1992. – 333 с.

12. Partridge E. Slang Today and Yesterday. - N.Y.: The Macmillian, 1934. – 476 с.